

POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA KAO ŽIVI INSTRUMENT

Smjernice za civilno društvo

Uredili:

Łukasz Bojarski, Jane A. Hofbauer, Natalia Mileszyk

**POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA KAO ŽIVI
INSTRUMENT- SMJERNICE ZA CIVILNO DRUŠTVO**

Uredili: Łukasz Bojarski, Jane A. Hofbauer, Natalia Mileszyk

Rim-Varšava-Beč

2014.

Ova publikacija izrađena je u okviru projekta „PTP EU-a kao živi instrument“ (JUST/2012/FRAC/AG/2705), koji sufinancira Europska komisija.

Za sadržaj publikacije u cijelosti su odgovorni navedeni autori i ona ni na koji način ne odražava stavove Europske komisije.

Dijelovi ove publikacije temelje se na: Bojarski/Schindlauer/Wladasch et al., Europska povelja o temeljnim pravima kao živi instrument – Priručnik, 2014.

SADRŽAJ

1. UVOD U PROJEKT I SMJERNICE	6
2. POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA EUROPSKE UNIJE - EUROPSKI BILL OF RIGHTS	8
3. POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA EUROPSKE UNIJE – ČINJENICE	10
4. POVIJEST POVELJE O TEMELJNIM PRAVIMA EU I PRAVA SADRŽANA U NJOJ.....	12
5. POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA EU - PREGLED	16
Dostojanstvo.....	16
Slobode	18
Solidarnost	22
Prava građana.....	24
Pravda	25
Opće odredbe kojima se uređuje tumačenje i primjena Povelje.....	26
6. PRIMJENA POVELJE – PRIMJERI	29
Strateški pristup sudskoj zaštiti	30
Sudska praksa – podnesak Amicus Curiae (mišljenje „prijatelja Suda“).....	33
Druge aktivnosti pred sudom	34
Aktivnosti zagovaranja.....	35
Podizanje osviještenosti	37
Obrazovanje	38
Nadzor	39
Istraživanje	40
Suradnja NVO-a s Agencijom za temeljna prava (FRA)	41
Popis značajnih internetskih stranica o Povelji o temeljnim pravima	43
7. PARTNERSKE INSTITUCIJE	44

1. UVOD U PROJEKT I SMJERNICE

Povelja o temeljnim pravima Europske unije (PTP) najnoviji je i najvidljiviji pokazatelj napora Europske unije u cilju zaštite i promicanja osnovnih ljudskih prava. Ona predstavlja sveobuhvatan pristup građanskim, političkim, socijalnim, gospodarskim i kulturnim pravima, i usmjerena je kako na institucije i tijela EU-a, tako i na države članice EU-a kada one primjenjuju europsko zakonodavstvo. Širok opseg primjene, međutim, još uvijek uključuje određene teškoće u smislu djelotvorne provedbe. Pravni stručnjaci i drugi dionici još uvijek uče o ulozi Povelje o temeljnim pravima, kao i o načinima za osiguranje njezina punog djelovanja.

Cilj je projekta „**Povelja o temeljnim pravima EU-a kao živi instrument**“, koji financira Europska komisija, prevladati te teškoće i pojasniti relevantnost Povelje na nacionalnoj i razini zakonodavstva EU-a. U tu svrhu razvijena je i prikupljena metodologija za upoznavanje pravnih stručnjaka, udruga, sindikata i drugih dionika sa sadržajem Povelje te kako bi im se pomoglo da prepoznaju područja gdje primjena određenih odredbi PTP-a podiže standarde zaštite prava i tako stvara dodanu vrijednost.

To je napravljeno na temelju opsežne analize postojeće literature, zakonodavstva i sudske prakse o PTP-u, nakon obavljanja niza razgovora te organiziranja i provođenja seminara za poduku sudaca, pravnika, predstavnika tijela javne uprave, udruga itd. Težište je stavljeno na socijalna prava, što je u skladu s nedavnim mišljenjem Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o tome da je razvoj socijalne dimenzije unutarnjeg tržišta tek na početku. Nadalje, sastavljen je priručnik o tome kako podučavati suce, pravnike i druge pravne stručnjake o primjeni PTP-a, i to na temelju niza pilot-treninga održanih u Austriji, Hrvatskoj, Italiji i Poljskoj.

U skladu s time, cilj je ovih **Smjernica** pod nazivom „**Povelja o temeljnim pravima kao živi instrument – Smjernice za civilno društvo**“ pružiti informacije onima koji pomažu osobama i skupinama koje su pogođene kršenjem ljudskim prava. One su stoga u prvom redu namijenjene:

- udrugama,
- sindikatima,
- ostalim organizacijama civilnog društva, i

- široj javnosti.

Smjernice sadrže širi pregled:

- povijesti i nastanka PTP-a,
- uloge koju ona igra u EU-u,
- njezina sadržaja i vrijednosti.

Nadalje, glavni je naglasak stavljen na opis slučajeva gdje je pozivanje na PTP bilo uspješno.

Nadamo se da će vam Smjernice biti korisne i zanimljive, bez obzira bili čitatelj ili trener. Učinimo zajednički Povelju o temeljnim pravima živim instrumentom!

2. POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA EUROPSKE UNIJE - EUROPSKI BILL OF RIGHTS

Godine 1948. u Ujedinjenim je narodima proglašena **Opća deklaracija o ljudskim pravima**. Ona do danas predstavlja simbolički temelj suvremenih ljudski prava i kao takva osnova je mnogih međunarodnih i regionalnih sporazuma i instrumenata za zaštitu ljudskih prava.

Na 50. obljetnicu Opće deklaracije o ljudskim pravima, skupina stručnjaka za temeljna prava koju je imenovala Europska komisija objavila je izvješće pod nazivom „Affirming fundamental rights in the European Union“¹, u kojem se zauzela za sveobuhvatan, vidljiv pravosudni pristup ljudskim pravima „kako bi se njihova prevladavajuća važnost i relevantnost učinili vidljivijima za građane Unije“.²

Sastavljanje Povelje, koja je zamišljena kao „Europska povelja o ljudskim pravima“, započelo je 1999. godine, uz oslanjanje na zaštitu temeljnih prava već ugrađenu u pravne sustave EU-a i država članica EU-a. Cilj Povelje bio je izrada jedinstvenog dokumenta koji će sadržavati sva prava koja su se razvila tijekom godina sudske prakse Suda Europske unije (SEU), ali i ona ugrađena u zajedničke ustavne tradicije država članica EU-a i u međunarodne instrumente, s osobitom važnošću za regiju EU-a.

Napokon, 2000. godine, usvojena je **Povelja o temeljnim pravima Europske unije**, koja je dobila ulogu smjernica na području zaštite ljudskih prava. Ona otad funkcionira ne samo kao instrument kojim pojedinci mogu zaštititi svoja ljudska prava, nego i kao prilika da EU oslika ulogu koju igra u zaštiti i promicanju ljudskih prava, odnosno njihovoj primjeni. Zato je, kao odgovor na sve veće javne ovlasti EU-a, od iznimne važnosti bila činjenica da ljudska prava postaju pravno obvezujuća u odnosu na institucije i tijela Unije koja raspolažu elementima javne vlasti. Povelja je tako postala pravno obvezujuća 1. prosinca 2009. Kao rezultat toga, institucije i tijela EU-a, kao i države članice EU-a kad primjenjuju europsko pravo, imaju obvezu osigurati prava i slobode navedene u Povelji.

Verica Trstenjak, Sveučilište u Beču, bivša nezavisna odvjetnica na Sudu EU-a (2006.-2012.)

U smislu temeljnih prava europskih građana, Povelja o temeljnim pravima Europske unije predstavlja neku vrstu europskog ustava. Ona postaje sve relevantnija, i to zbog toga što štiti ne samo klasična temeljna prava, nego i ona iz 21. stoljeća. Primjerice, u današnjoj eri informacija pravo na privatnost ima osobitu važnost.

Osim toga, njezina je relevantnost u praksi već očita, budući da se svi građani Unije, osim na ustave svojih država, mogu osloniti i na Povelju.

¹ 'Affirming fundamental rights in the European Union - Time to act', veljača 1999.

² Zaključci sa sastanka Predsjedništva u Koelnu, 3.-4. lipnja 1999., Prilog IV.

3. POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA EUROPSKE UNIJE – ČINJENICE³

KADA JE POVELJA PROGLAŠENA?

Povelju su na sastanku Europskog vijeća u Nici **7. prosinca 2000.** proglasili Europski parlament, Europska komisija i države članice EU-a, koje čine Europsko vijeće. Otada se ona smatra smjernicama na području zaštite ljudskih prava.

OTKAD JE POVELJA PRAVNO OBVEZUJUĆA?

Povelja je pravno obvezujuća od **1. prosinca 2009.** – Institucije i tijela EU-a, kao i države članice EU-a, kad primjenjuju europsko pravo, imaju obvezu osigurati prava i slobode iz Povelje.

KOJI JE OSNOVNI CILJ POVELJE?

Osnovni je cilj Povelje **učiniti prava vidljivijima.**

KAKVA JE STRUKTURA POVELJE I ŠTO JE NJEN SADRŽAJ?

Povelja sadržava sedam glava i 54 članka. Pojedine skupine prava opisane su u zasebnim poglavljima Povelje - dostojanstvo, slobode, jednakost, solidarnost, prava građana i pravda. Posljednje poglavlje bavi se tumačenjem i primjenom Povelje.

ODAKLE DOLAZI NADAHNUĆE ZA PRAVA O KOJIMA POVELJA GOVORI?

Povelja odražava prava zajamčena **Europskom konvencijom o ljudskim pravima, Europskom socijalnom poveljom,** sudskom praksom Europskog suda, postojećim odredbama prava Europske unije te zajedničkim ustavnim tradicijama svih država članica.

KOGA SVE ODREDBE POVELJE OBVEZUJU?

Povelja obvezuje institucije EU-a (Europsku komisiju, Europski parlament, Europsko vijeće, Vijeće, Sud Europske unije, Europski revizorski sud i Europsku središnju banku), kao i tijela EU-a. Povelja se primjenjuje u svih **28 država članica EU-a,** ali samo kada one djeluju u okviru prava EU-a (na primjer, kad provode europsko pravo). Iako je to još uvijek donekle predmet rasprave, razumijeva se široko i pokriva situacije koje su „u okviru prava EU-a“.

KOLIKO JE LJUDI OBUHVAĆENO POVELJOM?

Kako je Povelja pravno obvezujuća u svim državama članicama EU-a, njezine odredbe štite svakog pojedinca u EU-u. To znači da je Povelja jamac poštivanja temeljnih prava oko **505 milijuna ljudi.**

TKO IMA PRAVO NA PRIMJENU PRAVA ZAJAMČENIH POVELJOM?

Obično je „pojedinaac“ onaj koji ima prava temeljem odredbi Povelje („svatko“, „nitko“). Neka temeljna prava mogu se primijeniti samo na određene kategorije subjekata, primjerice na zaposlenike ili građane EU-a. Sva prava i slobode nesumnjivo se odnose na zaštitu fizičkih osoba, no ima prava koja se mogu proširiti i na pravne osobe, uključujući i nevladine organizacije/udruge (poput poštivanja privatnog života, doma i komunikacije, slobode poduzetništva ili prava na imovinu, na primjer).

KAKO POJEDINCI I ORGANIZACIJE MOGU KORISTITI POVELJU?

Povelja se može koristiti kao osnova za podnošenje tužbi zbog kršenja temeljnih prava na nacionalnim sudovima ili u prethodnim odlukama na Sudu Europske unije, u sporovima oko pitanja koja se odnose na pravo ili politiku koji su doneseni, ili zbog načina na koji su oni primijenjeni od strane EU-a ili države članice, a čime se krše standardi ljudskih prava. Osim toga, Povelja je djelotvoran alat za različite oblike aktivizma u zaštiti ljudskih prava, od zagovaranja do istraživanja.

KAKO SE SUD EUROPSKE UNIJE MOŽE POZVATI NA POVELJU?

Povelja je postala pravni alat od velike važnosti za pravnu filozofiju Suda Europske unije, tako da se sve više navodi u odlukama Suda. Broj odluka u kojima se u obrazloženju navode odredbe Povelje porastao je s 43 odluke 2011. godine na 87 odluka 2012. i 114 odluka 2013. godine.

PO ČEMU JE POVELJA TAKO IZNIMAN DOKUMENT, RAZLIČIT OD DRUGIH MEĐUNARODNIH INSTRUMENTATA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA?

Povelja sveobuhvatno pokriva građanska, politička, socijalna, gospodarska i kulturna prava, tako da je opseg dokumenta iznimno širok. Osim toga, Povelja uvodi i neka vrlo napredna prava, poput prava na dobru upravu ili jamstava na području bioetike. Ona je i prvi instrument za zaštitu ljudskih prava koji je obvezujući za sve institucije EU-a.

GDJE JE MOGUĆE PRONAĆI JOŠ INFORMACIJA O POVELJI?

Agencija Europske unije za temeljna prava (www.fra.europa.eu) priprema izvješća i priručnike o Povelji i različitim pravima. Nadalje, Europska komisija objavljuje godišnja izvješća o primjeni Povelje o temeljnim pravima EU-a, koji funkcioniraju kao korisni izvori podataka i primjera. Drugi izvori navedeni su na kraju ovih Smjernica.

³ Pripremljeno na temelju <http://www.eucharter.org> i <http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/charter/> (posljednji posjet 8. kolovoza 2014.).

4. POVIJEST POVELJE O TEMELJNIM PRAVIMA EU I PRAVA SADRŽANA U NJOJ

Iako izvorni ugovori ne sadrže nikakve odredbe o njima, EU osnovna ljudska prava već dugo smatra nečime što je ugrađeno u opća načela prava Zajednice.⁴ Još 1970-ih godina EU je preispitivala ulogu koju bi trebala imati u zaštiti ljudskih prava, brzo zaključivši da ona preko država članica čine dio i njezina identiteta. Međutim, formalno su priznanje u okviru ugovora ljudska prava dobila tek u preambuli Jedinog europskog akta iz 1986. i, kasnije, u Ugovoru o Europskoj uniji iz Maastrichta 1992. godine.

U prosincu 2000. godine, nakon jednogodišnje faze izrade, usvojena je Povelja o temeljnim pravima Europske unije (PTP). Zbog neuspjeha projekta Europskog ustava, međutim, ona nije postala pravno obvezujuća sve do stupanja na snagu Lisabonskog ugovora 1. prosinca 2009.

Otada je ona sastavni dio EU-a i danas ima istu pravnu vrijednost kao i Ugovori - članak 6. stavak 1. Ugovora o Europskoj uniji (UEU). Povelja sadržava kombinaciju prava i načela koja imaju različite posljedice u smislu mogućnosti njihove sudske zaštite. Ona uključuje ne samo prava sadržana u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima, nego i širok raspon gospodarskih i socijalnih prava, od kojih neka potječu iz Europske socijalne povelje, ali i neka „nova“ ljudska prava (npr. zaštita podataka, jamstva u smislu bioetičnosti).

Martine Reicherts, Povjerenica EU-a za pravosuđe

Povelja o temeljnim pravima primjenjuje se na svim područjima aktivnosti EU-a, a prijedlozi za zaštitu prava građana u kaznenim postupcima, kod zaštite podataka i spolne jednakosti u javnim poduzećima naglašavaju posvećenost EU-a svojim građanima. [...] Naša su temeljna prava i vrijednosti dragocjeni. Ona nisu nešto što dolazi samo od sebe – treba ih štititi i braniti, i to svakog dana.⁵

Kako se navodi u preambuli:

„Svjesna svojeg duhovnog i moralnog nasljeđa, Unija se temelji na nedjeljivim, univerzalnim vrijednostima ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti i solidarnosti; Unija se temelji na načelima demokracije i vladavine prava. Ona pojedinca postavlja u središte svog djelovanja uspostavljanjem statusa građana Unije i stvaranjem područja slobode, sigurnosti i pravde.“

U svjetlu navedenoga, prava iz PTP-a podijeljena su u šest glava koje odražavaju šest temeljnih vrijednosti: dostojanstvo (članci 1.-5.), slobode (članci 6.-19.), jednakost (članci 20.-26.), solidarnost (članci 27.-38.), prava građana (članci 39.-46.) i pravda (članci 47.-50.). Posljednja glava posvećena je općenitim odredbama o tumačenju i primjeni PTP-a te o njezinom odnosu s nacionalnim ustavnim pravom i Europskom konvencijom o ljudskim pravima (članci 51.-54.).

Romano Prodi, Predsjednik Europske komisije 1999.-2004.

Proglašavanjem Povelje o temeljnim pravima institucije Europske unije obvezale su se na poštovanje Povelje u svemu što rade i u svakoj politici za koju se zalažu.

Ambiciozni projekt uključivanja sveobuhvatnog pregleda sve tri generacije ljudskih prava i izrade dokumenta koji će biti pravno dovoljno konkretan da bude primjenjiv, a istovremeno i dovoljno otvoren da se može razvijati „u svjetlu promjena u društvu, socijalnog napretka te znanstvenog i tehnološkog razvoja⁶ doveo je do ostvarenja značajnog utjecaja na više područja⁷. Prepoznata kao „zajedničke vrijednosti“ „naroda Europe“ (u preambuli), Povelja predstavlja ujedinjeni i vidljivi signal za zaštitu temeljnih prava. Osim toga, iako to uvijek nije jasno iz formulacija njezinih odredbi, uključivanje novih prava, poput prava na zaštitu podataka, kao i metoda tumačenja, pružit će mogućnosti da u opseg Povelje budu uključena i nova pitanja i problemi.

4 C-29/69, Stauder, presuda od 12 studenoga 1969.

5 Izjava od 18. srpnja 2014., dostupna na http://europa.eu/rapid/press-release_STATE-MENT-14-228_en.htm (posljednji posjet 15. kolovoza 2014.).

6 Preambula, točka 4.

7 T. Kerikmäe (ed.), *Protecting Human Rights in the EU – Controversies and Challenges of the Charter of Fundamental Rights*, Springer: Berlin 2014., str. 1.

TABLICA 1: POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA – SKUPNI PREGLED SVIH PRAVA

DOSTOJANSTVO	SLOBODE	JEDNAKOST
<p>PRAVO NA: ŽIVOT</p> <ul style="list-style-type: none"> zaštitu dostojanstva poštivanje fizičkog i mentalnog integriteta slobodan i informirani pristanak <p>ZABRANA:</p> <ul style="list-style-type: none"> ubijanja/ smrtne kazne mučenja ponižavajućeg i neljudskog postupanja trgovine organima kloniranja eugeničkih postupaka ropstva, prisilnog rada trgovine ljudima 	<p>SLOBODA:</p> <ul style="list-style-type: none"> izražavanja, informiranja mišljenja, savjesti, vjeroispovijesti znanosti i umjetnosti udruživanja okupljanja poduzetništva <p>PRAVO NA:</p> <ul style="list-style-type: none"> slobodu i zaštitu od samovoljnog zatvaranja stupanje u brak zasnivanje obitelji poštivanje privatnog i obiteljskog života obrazovanje zaštitu osobnih podataka izbor zanimanja i pravo na rad imovinu i nasljeđivanje zaštitu intelektualnog vlasništva azil za izbjeglice zaštitu od kolektivnog protjerivanja zaštitu od izručenja državi koja krši temeljna ljudska prava 	<p>PRAVILA:</p> <ul style="list-style-type: none"> jednakost svih pred zakonom jednakost žena i muškaraca kulturna, vjerska i jezična raznolikost <p>ZABRANA DISKRIMINACIJE (PRAVA NA RAVNOPRAVAN TRETMAN) NA OSNOVI:</p> <ul style="list-style-type: none"> spola rase i boje kože etničkog ili socijalnog porijekla genetskih osobina jezika vjere ili uvjerenja političkog ili bilo kakvog drugog mišljenja pripadnosti nacionalnoj manjini imovine rođenja invaliditeta dobi spolnog usmjerenja <p>PRAVILA O POŠTIVANJU PRAVA:</p> <ul style="list-style-type: none"> djece starijih osoba s invaliditetom

SOLIDARNOST	PRAVA GRAĐANA	PRAVDA
<p>PRAVO RADNIKA NA:</p> <ul style="list-style-type: none"> informiranje, savjetovanje kolektivno pregovaranje i djelovanje pristup službama za posredovanje pri zapošljavanju poštene i pravične uvjete rada zaštitu u slučaju neopravdanog otkaza zaštitu mladih na radu <p>ZABRANA RADA DJECE</p> <p>PRAVILA:</p> <ul style="list-style-type: none"> usklađenje obiteljskog i profesionalnog života zaštita obitelji – pravna, gospodarska i socijalna <p>PRAVO NA:</p> <ul style="list-style-type: none"> zaštitu tijekom materinstva rodiljni i roditeljski dopust socijalnu sigurnost socijalnu i pomoć pri stanovanju pristup službama od općeg gospodarskog interesa <p>PRAVILA O ZAŠTITI:</p> <ul style="list-style-type: none"> zdravlja potrošača okoliša 	<p>PRAVO NA:</p> <ul style="list-style-type: none"> glasanje i kandidiranje na izborima za Europski parlament glasanje i kandidiranje na lokalnim izborima konzularnu zaštitu peticiju prijavu Europskom ombudsmanu pristup dokumentima dobru upravu, koja je: <ul style="list-style-type: none"> nepristrana pravična saslušala podnositelja zahtjeva obrazlaže svoje odluke nadoknadu štete koju su uzrokovale institucije Unije <p>SLOBODA:</p> <ul style="list-style-type: none"> kretanja boravka 	<p>PRAVO NA:</p> <ul style="list-style-type: none"> učinkovit pravni lijek pred sudom suđenje pred neovisnim i nepristranim sudom prethodno osnovanim u skladu za zakonom javno i pravično suđenje u razumnom vremenskom roku savjetovanje i pravnu pomoć obranu pretpostavku nedužnosti <p>ZABRANA:</p> <ul style="list-style-type: none"> osude zbog bilo kakvog kaznenog djela koje u trenutku počinjenja nije bilo zakonom zabranjeno nesrazmjerno strogog kažnjavanja dvostrukog suđenja ili kažnjavanja za isto kazneno djelo

5. POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA EU – PREGLED

DOSTOJANSTVO

Glava I. PTP-a nosi naslov „Dostojanstvo“. U skladu s tim, ona sadrži prava koja čine ključni standard zaštite kao djelotvorno jamstvo svih drugih prava. Tako je ovdje uključeno pravo na ljudsko dostojanstvo (članak 1.), pravo na život (članak 2.), pravo na integritet osobe (članak 3.), zabrana mučenja te ponižavajućeg i neljudskog postupanja ili kažnjavanja (članak 4.), kao i zabrana ropstva i prisilnog rada (članak 5.).

Posebnu pažnju ovdje treba posvetiti pravu na integritet osobe (članak 3.), budući da ono „prožima sva područja prava i politike EU-a“.⁸ U slučaju Nizozemska protiv Europskog parlamenta i Vijeća, Sud EU-a je zaključio da u „svojoj ocjeni usklađenosti akata institucija s općim načelima prava Zajednice [on mora] osigurati poštivanje temeljnog prava na ljudsko dostojanstvo i integritet.“⁹

Ova temeljna vrijednost proširena je uključivanjem naprednih elemenata u stavak 2. kao odgovor na medicinski i znanstveni razvoj. Članak 3. tako glasi:

Članak 3. Pravo na integritet osobe

1. Svatko ima pravo na poštovanje svog fizičkog i mentalnog integriteta.
2. U području medicine i biologije, osobito se mora poštovati sljedeće:
 - (a) slobodan i informirani pristanak osobe o kojoj je riječ, u skladu s postupcima utvrđenima zakonom;
 - (b) zabrana eugeničkih postupaka, osobito onih čiji je cilj odabir između ljudi;

(c) zabrana korištenja ljudskog tijela i njegovih dijelova u cilju stjecanja financijske koristi;

(d) zabrana reproduktivnog kloniranja ljudskih bića.

Ovaj članak eksplicitno navodi pitanje osobnog integriteta u biomedicinskom kontekstu. Za usporedbu, odredbe Europske konvencije o ljudskim pravima ovim se pitanjem bave tek implicitno, kao dijelom prava na privatnost.

8 S. Michalowski, 'članak 3.', u S. Peers/T. Hervey/J. Kenner/A. Ward (eds.), *The EU Charter of Fundamental Rights – A Commentary*, Hart Publishing: Oxford and Portland 2014, str. 41.

9 C-377/98, Nizozemska protiv Europskog parlamenta i Vijeća, presuda od 9. listopada 2001., stavak 70.

SLOBODE

Glava II. PTP-a sadrži tradicionalna građanska i politička prava, socioekonomska prava, kao i prava „nove generacije“. Što se tiče građanskih i političkih prava, ona između ostalog uključuje pravo na slobodu i sigurnost (članak 6.), pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života (članak 7.), slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti (članak 10.), slobodu izražavanja i informiranja (članak 11.), slobodu okupljanja i udruživanja, pravo na imovinu (članak 17.) i pravo na azil (članak 18.). Socioekonomski fokus vidljiv je i po tome što su tu pravo na obrazovanje (članak 14.), sloboda izbora zanimanja i pravo na rad (članak 15.), i sloboda poduzetništva (članak 16.). Na kraju, tu su i pravo na zaštitu osobnih podataka (članak 8.) i ravnoteža između prava a privatnost i prava na slobodu izražavanja i informiranja.

Članak 15. PTP-a osobito je dobar pokazatelj središnjih vrijednosti unutarnjeg tržišta:

Članak 15. Sloboda izbora zanimanja i pravo na rad

1. Svatko ima pravo na rad i na obavljanje slobodno izabranog ili prihvaćenog zanimanja.
2. Svaki građanin Unije ima slobodu odabrati zaposlenje, raditi, ostvarivati pravo na poslovni nastan i pravo na pružanje usluga u svakoj državi članici.
3. Državljanima trećih zemalja kojima je dopušten rad na teritoriju država članica imaju pravo na uvjete rada jednake onima koje imaju građani Unije.

Ova prava već se dugo odražavaju u sudskoj praksi Suda EU-a i podupiru slobodu građana EU-a da budu gospodarski aktivni diljem EU-a.¹⁰

Tu je i odredba koja se tiče prava na imovinu, a koja odražava temeljno pravo zajedničko ustavima svih država članica. Postoje brojni primjeri zakonodavstva EU-a koji se odnose na imovinu, npr. na području razdvajanja proizvoda i usluga, pristupa mreži konkurenata ili zamrzavanja sredstava osoba ili organizacija koje se sumnjiči za terorizam.¹¹

Članak 17. Pravo na imovinu

1. Svatko ima pravo na vlasništvo nad svojom na zakonit način stečenom imovinom, ima pravo koristiti je, njome raspolagati i ostaviti je u nasljedstvo. Imovina nikome ne može biti oduzeta, osim u slučaju zaštite javnog interesa ili u slučajevima i pod uvjetima koje propisuje zakon te ako se pravodobno isplati odšteta za njezin gubitak. Korištenje imovine može biti regulirano zakonom u mjeri u kojoj to zahtjeva opći interes.

2. Intelektualno vlasništvo je zaštićeno.

Ovdje je novina eksplicitno navođenje zaštite intelektualnog vlasništva, što govori o njegovoj sve većoj važnosti. Nadalje, tu je i jasno isticanje zahtjeva da oduzimanje imovine „uključuje isplatu pravodobne i pravične odštete“ (dok Europska konvencija o ljudskim pravima navodi samo „opća načela međunarodnog prava“), što Suda EU-a daje mogućnost da razvija precizniju i razrađeniju pravnu filozofiju u pogledu prava na imovinu.

¹⁰ Kako se ističe u Objašnjenjima, osobito u smislu Nold, Hauer i Keller: C-4/73, Nold, 14. svibnja 1974.; C-44/79, Hauer, 13. prosinca 1979.; C-234/85, Keller, 8. listopada 1986.

¹¹ Ferdinand Wollenschläger, 'članak 17.' u Steve Peers/Tamara Hervey/Jeff Kenner/Angela Ward (eds.), The EU Charter of Fundamental Rights – A Commentary, Hart Publishing: Oxford and Portland 2014., str. 467.

JEDNAKOST

Glava III. PTP-a posvećena je tradicionalnim pravima na jednakost, od jednakosti pred zakonom (članak 20.), zabrane diskriminacije (članak 21.), kulturne, vjerske i jezične raznolikosti (članak 22.) i ravnopravnosti žena i muškaraca (članak 23.). Ona sadrži i jedan broj socijalnih prava, kao što su prava djeteta (članak 24.), prava starijih osoba (članak 25.) i, na kraju, integraciju osoba s invaliditetom (članak 26.).

Iako su neke od odredbi Glave III. široko formulirane, važno je naglasiti da one ne ulaze u polje primjene prava EU-a. To se ističe ne samo u Objašnjenjima PTP-a, nego i u tekstu odgovarajućih odredbi. Primjerice, Članak 21. PTP-a glasi:

Članak 21. Zabrana diskriminacije

1. Zabranjuje se bilo kakva diskriminacija na temelju spola, rase, boje kože, etničkog ili socijalnog podrijetla, genetskih osobina, jezika, vjere ili uvjerenja, političkoga ili bilo kakvog drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, invalidnosti, dobi ili spolnog usmjerenja.

2. Unutar područja primjene Ugovora i ne dovodeći u pitanje bilo koju njihovu posebnu odredbu, zabranjena je svaka diskriminacija na temelju državljanstva.

Unatoč naglasku na tome da se ne proširuju ovlasti EU-a, članak 21. PTP-a ipak predstavlja značajan signal protiv diskriminacije na temelju statusa, uključujući u svoj neiscrpan popis osnova za diskriminaciju širok opseg „novih“ razloga, poput genetskih osobina, društvenog porijekla, političkog mišljenja ili imovinskog stanja. Treba napomenuti, međutim, da ti razlozi nisu navedeni u članku 19. UFEU-a, kojim su EU-u dodijeljene ovlasti za uvođenje zakonodavstva za borbu protiv diskriminacije na osnovi „spola, rasnog ili etničkog porijekla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolnog usmjerenja“. Ipak, u skladu sa slučajem *Fransson*, „primjenjivost prava Europske unije uključuje primjenjivost temeljnih prava zajamčenih Poveljom“¹², rezultat čega je širok niz situacija koje bi mogle biti uključene u opseg članka 21. PTP-a.¹³

Treba istaknuti i sljedeće odredbe:

Članak 25. Prava starijih osoba

Unija priznaje i poštuje prava starijih osoba na dostojanstven život i neovisnost te na sudjelovanje u društvenom i kulturnom životu.

Članak 26. Integracija osoba s invaliditetom

Unija priznaje i poštuje prava osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, socijalne i profesionalne integracije te njihovo sudjelovanje u životu zajednice.

¹² C-617/10, *Fransson*, presuda od 26. veljače 2013., stavak 21.

¹³ C. Kilpatrick, 'članak 21.', u S. Peers/T. Hervey/J. Kenner/A. Ward (eds.), *The EU Charter of Fundamental Rights – A Commentary*, Hart Publishing: Oxford and Portland 2014., str. 581.

SOLIDARNOST

Glava IV. PTP-a, koja sadrži određeni broj socijalnih prava i načela, najosporavaniji je dio Povelje. Faza sastavljanja ovog dijela pokazala se osobito teškom, sve dok nije postignut trostruki kompromis. Kao prvo, u preambuli PTP-a izričito se spominje solidarnost kao univerzalna vrijednost Unije. Drugo, dogovoreno je da se uključe samo ona socijalna prava oko kojih među državama članicama nema spora. Međutim, i ona su formulirana restriktivno i otvoreno. I treće, kako bi se izbjeglo da to Povelji ubuduće predstavlja prepreku i omogućio njezin razvoj u skladu s događajima na tim područjima, u članku 53. PTP-a navodi se da razina zaštite koju priznaju pravo Unije, međunarodno pravo, međunarodni sporazumi i ustavi država članica ne može biti ograničena tumačenjem Povelje. Time je pravima sadržanima u PTP-u dan dinamičko-evolutivni karakter.

Između ostaloga, glava IV. uključuje i prava na kolektivno pregovaranje i djelovanje (članak 28.), na pristup službama za posredovanje pri zapošljavanju (članak 29.), na zaštitu u slučaju neopravdanog otkaza (članak 30.), na poštene i pravične uvjete rada (članak 31.), na socijalnu sigurnost i socijalnu pomoć (članak 34.), na zdravstvenu zaštitu (članak 35.), na zaštitu okoliša (članak 37.) i na zaštitu potrošača (članak 38.).

Neka od prava koje uključuje glava IV. imaju i individualnu i kolektivnu dimenziju. Tako, primjerice, članak 28. PTP-a daje pravo na kolektivno pregovaranje i poduzimanje kolektivnih mjera, uključujući i štrajk (ali i zabranu pristupa radnom mjestu, koju provode poslodavci), kako radnicima, tako i poslodavcima, ali i njihovim organizacijama.¹⁴ On glasi:

Članak 28. Pravo na kolektivno pregovaranje i djelovanje

Radnici i poslodavci, ili njihove organizacije, imaju, u skladu s pravom Unije i nacionalnim zakonima i praksom, pravo na pregovaranje i sklapanje kolektivnih ugovora na odgovarajućim razinama i, u slučaju sukoba interesa, pravo na poduzimanje kolektivnog djelovanja za obranu svojih interesa, uključujući i štrajk.

Bilo je kritika da članak 28. PTP-a zapravo samo sažima postojeća prava i navodi posebna ograničenja koja postavljaju pravo Unije i nacionalno pravo i praksa. Na osnovi toga zaključeno je da se poduzimanje kolektivnog djelovanja (štrajka) može kositi sa

slobodama koje jamči UFEU.¹⁵ U tim okolnostima ključni kriteriji za ocjenu zakonitosti takvog djelovanja postaju opravdanost i srazmjernost.

Ostale odredbe Povelje navedene su samo kao načela, što može dovesti do određenih teškoća u prepoznavanju izravnih zahtjeva za pozitivnim djelovanjem od strane institucija EU-a ili vlasti država članica. Prema Objašnjenjima PTP-a u ovom kontekstu, institucije, tijela i država članice EU-a moraju poštovati subjektivna prava, dok se načela mogu sudski zaštititi samo ako su provedena u zakonodavnim i izvršnim aktima.¹⁶ Primjer za to možemo naći u članku 34. PTP-a, gdje se navodi da

Unija priznaje i poštuje pravo na pristup uslugama u okviru socijalne zaštite i socijalnim službama koje pružaju zaštitu u slučajevima poput materinstva, bolesti, nesreća pri radu, ovisnosti o drugima ili starosti te u slučaju gubitka posla, u skladu s pravilima koja utvrđuju pravo Unije te nacionalni zakoni i praksa.

U takvim okolnostima važno je ispitati provedbene mjere u europskom i nacionalnom pravu.

Sljedeći je primjer članak 38. PTP-a (zaštita potrošača), gdje se kao zadaća EU-a navodi visoka razina zaštite potrošača, odnosno da „politike Unije osiguravaju visoku razinu zaštite potrošača.“

Iako je bilo kritika da neka socijalna prava nisu tako izražena tako snažnim jezikom kao mnoga druga prava koja Povelja sadržava, simbolična je važnost njihova uključivanja u isti dokument golema. Isto tako, ta činjenica osobit je pokazatelj da se gospodarski ciljevi unutarnjeg tržišta ne smiju ostvarivati ne uzimajući u obzir i socijalnu dimenziju.

14 B. Rudolf, 'članak 28.', u J. Meyer (ed.), Charta der Grundrecht der Europäischen Union, Nomos: Baden-Badem 2014., str. 482.

15 C. Barnard, 'članak 28.', u S. Peers/T. Hervey/J. Kenner/A. Ward (eds.), The EU Charter of Fundamental Rights – A Commentary, Hart Publishing: Oxford and Portland 2014, str. 787., osobito u smislu C-438/05, Viking, presuda od 11. prosinca 2007. i C-341/05, Laval, presuda od 18. prosinca 2007.

16 Objašnjenja koja se odnose na Povelju o temeljnim pravima. C303/17, u smislu članka 52. (stavak 5.).

PRAVA GRAĐANA

Glava V. uglavnom se bavi pravima koja su zajamčena građanima država članica, tj. građanima EU-a, poput prava glasanja i kandidiranja na izborima za Europski parlament (članak 39.), prava glasanja i kandidiranja na lokalnim izborima (članak 40.) i prava na diplomatsku i konzularnu zaštitu (članak 46.).

Ostala prava Povelje usmjerena su prema građanima EU-a, kao i „svim fizičkim i pravnim osobama s boravištem ili sjedištem u nekoj od država članica“, poput prava na pristup dokumentima (članak 42.), prava na prijavu Europskom ombudsmanu (članak 43.) i prava na podnošenje peticije Europskom parlamentu (članak 44.). Sloboda kretanja i prebivanja (članak 45.) u prvom redu se odnosi na građane EU-a, no može se proširiti i na državljane trećih zemalja koji zakonito prebivaju na teritoriju neke od država članica.

Napokon, glava V. uključuje i pravo na dobru upravu (članak 41.), koje se odnosi na svakoga, a ne samo na građane ili osobe s boravištem u EU.

Članak 41. Pravo na dobru upravu

1. Svatko ima pravo da institucije, tijela, uredi i agencije Unije njegove predmete obrađuju nepristrano, pravično i u razumnom roku.
2. Ovo pravo uključuju:
 - (a) pravo svake osobe na saslušanje prije poduzimanja bilo kakve pojedinačne mjere koja bi na nju mogla nepovoljno utjecati;
 - (b) pravo svake osobe na pristup svom dosjeu, uz poštivanje legitimnih interesa povjerljivosti te profesionalne i poslovne tajne;
 - (c) obvezu uprave da obrazloži svoje odluke.
3. Svaka osoba ima pravo da joj Unija nadoknadi svaku štetu koju uzrokuju njezine institucije ili njezini službenici pri obavljanju svojih dužnosti, u skladu s općim načelima zajedničkim pravnim sustavima država članica.
4. Svaka se osoba može pisanim putem obratiti institucijama Unije na jednom od jezika Ugovora i mora dobiti odgovor na istom jeziku.

Sveobuhvatno uključivanje prava na dobru upravu na razini EU-a jedinstven je primjer, premda je glavni sadržaj ovog prava kao opće pravno načelo već dugo prepoznat u sudskoj praksi Suda EU-a.

PRAVDA

Glava VI. PTP-a bavi se pravima pojedinca s obzirom na pristup pravdi. Usmjerena je na sve a ne samo na građane EU-a. Sadrži pravo na učinkoviti pravni lijek i na pravično suđenje (članak 47.), načelo pretpostavke nedužnosti i pravo na obranu (članak 48.), načela zakonitosti i proporcionalnosti kaznenih djela i kazni (članak 49.), te pravo da osoba ne bude dvaput suđena ili kažnjena zbog istog kaznenog djela (ne bis in idem, članak 50.).

Članak 47. PTP-a posebno je značajan jer je njime utemeljena zaštita koju Povelja pruža vladavini prava. Njime se navodi:

Članak 47. Pravo na učinkoviti pravni lijek i na pravično suđenje

Svatko čija su prava i slobode, zajamčeni pravom Unije, prekršeni, ima pravo na učinkoviti pravni lijek pred sudom, u skladu s uvjetima utvrđenima ovim člankom.

Svatko ima pravo na pravično, javno suđenje u razumnom vremenskom roku pred neovisnim i nepristranim sudom, prethodno osnovanim u skladu sa zakonom. Svatko ima mogućnost da bude savjetovan, branjen i zastupan.

Pravna pomoć osigurava se za osobe koje nemaju dostatna sredstva, ako je takva pomoć potrebna za osiguravanje učinkovitoga pristupa pravosuđu.

Jednom se odredbom štite dva različita prava; pravo na učinkoviti pravni lijek i pravo na pravično suđenje. Time se proširuje pravo na pošteno suđenje iz članka 6. EKLJP-a, jer navodi kako se odnosi na sve kojima su „prava i slobode, zajamčeni pravom Unije, prekršeni“, za razliku od članka 6. koji se primjenjuje na „prava i obveze građanske naravi“. Također izrijekom jamči priznavanje prava na pravnu pomoć koje je ranije bilo priznato samo u sudskoj praksi EU-a, ali ne i u samim odredbama.

OPĆE ODREDBE KOJIMA SE UREĐUJE TUMAČENJE I PRIMJENA POVELJE

Zadnja Glava (VII.) sadrži niz odredaba koje se odnose na sva prava, slobode i načela sadržana u Povelji. Služe kao značajne smjernice prilikom interpretacije i primjene Povelje o temeljnim pravima. Također uređuju odnos Povelje s drugim međunarodnim i regionalnim instrumentima ljudskih prava, posebice s EKLJP-om.

KAKO SE MOŽE POZIVATI NA TEMELJNA PRAVA		
SAMO NACIONALNO PRAVO (BEZ POZIVANJA NA PRAVO EU-A)	NACIONALNO PRAVO S ELEMNTOM PRAVA EU-A	PRAVO EU-A
Odredbe o temeljnim pravima prema nacionalnom pravu pred nacionalnim sudovima	Odredbe o temeljnim pravima prema nacionalnom pravu i oderdbe Povelje o temeljnim pravima pred nacionlnim sudovima (čl. 267, mogućnost prethodnog pitanja)	Pozivanje na Povelju o temeljnim pravima pred Općim sudom Eu-a
Na EKLJP se poziva pred ESLJP	Na EKLJP može se pozvati pred ESLJP temeljem diskrecijskog prava nacionalnih tijela i u skladu s pravom EU-a ako sudovi EU-a nisu imali mogućnost odlučivanja ili je zaštita prava EU-a bijelodano nedostatna.	Na EKLJP može se pozvati pred ESLJP ako sudovi EU-a nisu odlučivali o valjanosti prava EU-a ili je zaštita prava EU-a bjelodano nedostatna.

Prema: C. Barnard/S. Peers (ur.), European Union Law (2014.), str. 253.

Članak 51. Povelje o temeljnim pravima je ključan za razumijevanje značaja i djelovanja Povelje. Njime se određuje te istovremeno ograničava područje primjene.

Članak 51. – Područje primjene

1. Odredbe ove Povelje odnose se na institucije, tijela, urede i agencije Unije, uz poštovanje načela supsidijarnosti, i na države članice samo kada primjenjuju pravo Unije. Oni stoga moraju poštovati prava i držati se načela te promicati primjenu Povelje u skladu sa svojim ovlastima i poštujući ograničenja nadležnosti Unije, koje su joj dodijeljene u Ugovorima.

2. Poveljom se ne proširuje područje primjene prava Unije izvan ovlasti Unije, ne uspostavlja se nova ovlast ni zadaća za Uniju niti se mijenjaju ovlasti i zadaće kako su utvrđene Ugovorima.

U skladu s time, Povelja nije namijenjena samo Europskoj uniji i njezinim institucijama (uspostavljenim primarnim i sekundarnim zakonodavstvom EU-a, primjerice Frontex, Europol, Europski revizorski sud, Europska središnja banka), niti samo državama članicama Unije, nego jednima i drugima. Povelja je neposredno primjenjiva u državama članicama i - kada je u pitanju pravo EU-a - ne ovisi o primjeni odredaba od strane država članica. Njome se, međutim, „ne proširuje područje primjene prava Unije izvan ovlasti Unije, ne uspostavlja se nova ovlast ni zadaća za Uniju”. Povelja je s obzirom na države članice primjenjiva kada one „primjenjuju pravo Unije”. To se široko tumači i uključuje situacije koje su „unutar područja primjene europskoga prava” (C-390/12, Pflieger, odlomak 33ff). Stoga, o „primjeni europskoga prava” se radi kada zakonodavne aktivnosti te sudska i upravna praksa države članice ispunjavaju pretpostavke koje pred njih stavlja europsko pravo.

Važna se razlika čini između prava i načela, koji svaki zahtijevaju različit pristup. Članak 51. navodi da strane „moraju poštovati prava [i] držati se načela”. Razlika je objašnjena u članku 52. stavku 5. Povelje o temeljnim pravima, koji naglašava:

Odredbe ove Povelje koje sadržavaju načela mogu biti provedene zakonodavnim i izvršnim aktima institucija, tijela, ureda i agencija Unije te aktima država članica dok u izvršavanju svojih ovlasti provode pravo Unije. One su u sudskoj nadležnosti samo u tumačenju tih akata te u presudama o njihovoj zakonitosti.

Načela stoga postaju relevantna tek kada su zakonski propisana i ne pružaju automatski mogućnost za postupanje. To je posljedica činjenice da se s obzirom na ekonomska, socijalna i kulturna prava

dugo nastojala osporiti pretpostavka kako ih se ne može zaštititi sudskim putem jer su u pitanju samo pragmatične formulacije koje se ostvaruju postepeno. Vrijednosti koje izražavaju ta načela bile su zajedničke čitavoj Zajednici, ali je njihova primjena prepuštena pojedinim državama članicama (ili čitavoj EU ako su u pitanju njezine nadležnosti). Stoga, kako bi se pred bilo kojim sudom pozvalo na kršenje „načela”, potrebno se pozvati na neki propis kojim se to načelo primjenjuje (drugim riječima, na načela se ne može neposredno pozivati pred sudovima).

Europska unija priznaje i poštuje sljedeća načela: pravo starijih osoba na dostojan život i neovisnost te na sudjelovanje u društvenom i kulturnom životu; pravo osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti te njihovo sudjelovanje u životu zajednice; pravo na pristup povlasticama u okviru socijalne zaštite i socijalnim službama koje pružaju zaštitu u slučajevima poput materinstva, bolesti, nesreća pri radu, ovisnosti ili starosti te u slučaju gubitka posla; pravo na socijalnu pomoć i pomoć vezanu uz stanovanje; pristup službama od općeg gospodarskog interesa radi promicanja socijalne i teritorijalne kohezije Unije.

Članak 52. Povelje o temeljnim pravima također navodi smjernice za odnos između Povelje i ESLJP-a, kao i između Povelje i ustaljenih nacionalnih ustavnih tradicija. S obzirom na prvo, Povelja navodi kako u mjeri u kojoj one „sadrži prava koja odgovaraju pravima zajamčenima Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, značenje i opseg primjene tih prava jednaki su onima iz spomenute Konvencije.” Pored toga, „[o]va odredba ne sprječava pravo Unije da pruži širu zaštitu.” Europskim pravom, stoga, mogu biti postavljeni samo viši, a ne i niži standardi zaštite. U odnosu na “ustavne tradicije zajedničke državama članicama”, temeljna prava koja proizlaze iz njih se “tumače u skladu s tim tradicijama.”

Članak 53. Povelje o temeljnim pravima (razina zaštite) sadrži zajedničku ugovornu odredbu o ljudskim pravima koja navodi da se Povelju ne tumači “kao ograničavanje ili nepovoljno utjecanje na ljudska prava i temeljne slobode” koja se priznata drugim međunarodnim (ili europskim) sporazumima ili nacionalnim ustavima.

6. PRIMJENA POVELJE – PRIMJERI

Povelja o temeljnim pravima, kao relativno nov pravni instrument (obvezujuća je od 1. prosinca 2009.) još uvijek predstavlja izazov nevladinim organizacijama (NVO-ima) u Europi. Ipak, već postoje pozitivni primjeri organizacija koje Povelju koriste u svojim aktivnostima vezanim za parnične postupke, zakonodavne aktivnosti i postupak kreiranja politika. Nadamo se da će ti primjeri i naši komentari Povelju učiniti životnijim instrumentom, korisnim za različite aktivnosti NVO-a. Kao što je to kroz ove smjernice naglasilo više stručnjaka i predstavnika nevladinog sektora, Povelja se može koristiti za oblikovanje javnih politika i općeg okvira zaštite ljudskih prava u Europskoj uniji, a uključivanje NVO-a može samo pospješiti takve promjene.

Važno je naglasiti da se Povelju može koristiti ne samo u aktivnostima NVO-a vezanim za pojedina društvena pitanja ili slučajeve, nego da su pojedina prava zajamčena Poveljom i neposredno primjenjiva na same NVO-e (kao i na druge pravne osobe). Takva prava između ostaloga uključuju pravo na poštovanje privatnog života, doma i komuniciranja; slobodu poduzetništva ili slučajeve u kojima organizacija može tražiti zaštitu svojih imovinskih prava.

Ovaj dio sadrži različite oblike aktivnosti NVO-a u kojima se može koristiti Povelja, uz primjere kako su NVO-i to već učinili gdje je bilo moguće. Komentari na različite oblike aktivnosti temelje se na iskustvima NVO-a u korištenju različitih dokumenata o ljudskim pravima – mnoga od tih iskustava mogu se na prikladan način koristiti s obzirom na Povelju. Vjerujemo da NVO-i imaju značajnu ulogu u poticanju institucija EU-a i nacionalnih institucija na postupanje u skladu sa standardima zaštite ljudskih prava koji proizlaze iz Povelje.

STRATEŠKI PRISTUP SUDSKOJ ZAŠTITI

NVO može u pomno odabranim slučajevima tražiti zaštitu prava pred sudom, ne bi li tako utjecao na zakonodavni proces, postupanje ili javno mnijenje - što su primjeri strateškog pristupa sudskoj zaštiti. NVO pritom ne nastoji samo postići zaštitu prava konkretne osobe koja je u pitanju, nego i utjecati na zaštitu prava drugih koji bi se mogli naći u sličnoj situaciji. Učinkoviti strateški pristup sudskoj zaštiti trebao bi uroditi promjenama oslanjajući se na odabrane pojedinačne slučajeve kršenja ljudskih prava, odnosno nastojeći uspostaviti pravne presedane.

Povelja o temeljnim pravima može se koristiti u dva slučaja strateškog pristupa sudskoj zaštiti:

1. Tužbeni zahtjevi radi povrede ljudskih prava mogu se temeljiti samo na odredbama Povelje u slučajevima kada pravo nije zajamčeno drugim obvezujućim dokumentom koji jamči sudsku zaštitu, kao što je to slučaj s pravom na dobru upravu;
2. Na Povelju se može pozivati radi zaštite kršenja ljudskih prava paralelno s pozivanjem na druge dokumente o zaštiti ljudskih prava (najčešće na Europsku konvenciju o ljudskim pravima).

U slučaju strateškog pristupa sudskoj zaštiti važno je imati na umu da su institucije EU-a obvezne poštivati Povelju, dok su države članice EU-a (i njihova zakonodavna, upravna i sudska tijela) njome obvezane samo u slučajevima "primjene prava EU-a". "Primjenu" bi trebalo tumačiti kao situaciju u kojoj država postupa u okviru europskog prava i kada izravno primjenjuje pravne norme EU-a.

Krzysztof Śmiszek, Poljsko društvo za antidiskriminacijsko pravo (Poljska)

Povelja o temeljnim pravima još nije posve prepoznata i upotrijebljena kao sredstvo zaštite ljudskih prava. Kao sastavni dio primarnoga prava Europske unije, Povelja jamči zaštitu prava, jednako postupanje i nediskriminaciju. Povelju bi trebalo koristiti u sklopu pravne argumentacije u sudskim postupcima gdje je njezina uloga u sklopu zaštite ljudskih prava nezamjenjiva. Češćom se uporabom Povelje u sudskim i zakonodavnim postupcima Europska unija se može pokazati kao organizacija koja štiti ljudska prava i temeljne slobode.

Pitanje provedivosti pojedinih prava od velikog je značaja, jer neka od njih ne mogu dobiti sudsku zaštitu. Postoje dvije vrste prava i sloboda. Prvu skupinu čine prava i slobode na koja se može neposredno pozivati pred institucijama koje obvezuje Povelja. Normativni sadržaj druge skupine, međutim, ovisi o zakonodavstvu na nacionalnoj razini i razini Unije. Katalog prava koja su neposredno primjenjiva u suglasju je s pravima uključenim u Europsku konvenciju o ljudskim pravima (uz neka proširenja kao što su bioetička prava).

Druga skupina prava sadržava:

- a) prava koja se odnose isključivo na nacionalno pravo (pravo na stupanje u brak i osnivanje obitelji; pravo na prigovor savjesti; pravo na pristup preventivnoj zdravstvenoj zaštiti i pravo na liječenje; sloboda osnivanja obrazovnih ustanova i pravo roditelja da svojoj djeci osiguraju obrazovanje i poduku u skladu sa svojim uvjerenjima);
- b) prava koja se odnose i na europsko i na pravo država članica i njihovu praksu (pravo radnika na informiranje i savjetovanje u poduzeću; pravo na pregovaranje i sklapanje kolektivnih ugovora te poduzimanje kolektivnog djelovanja, uključujući i štrajk; zaštita u slučaju neopravdanoga otkaza i pravo na socijalnu zaštitu i pomoć).

Strateški pristup sudskoj zaštiti smatra se sredstvom koje se koristi u sudskim postupcima pred nacionalnim sudovima. Međutim, NVO može potaknuti nacionalni sud da pokrene prethodni postupak pred Sudom Europske unije u situacijama kada europsko pravo (po pitanju temeljnih prava) zahtijeva dodatno objašnjenje.

Centar AIRE (<http://www.airecentre.org/>) je specijalizirana organizacija sa sjedištem u Londonu čija je misija promicati prava utemeljena u europskom pravu i pružati pomoć marginaliziranim pojedincima i onima koji se nalaze u osjetljivim okolnostima da ostvare ta prava. Pored rada koji se temelji na Europskoj konvenciji o ljudskim pravima, svake godine 450 osoba primi savjete o različitim aspektima europskoga prava.

Jedan je od slučajeva strateškog pristupa sudskoj zaštiti koji je vodio AIRE bio E.B. protiv Ujedinjene Kraljevine pred Europskim sudom za ljudska prava.¹⁷ Predmet se odnosi na europski uhidbeni nalog koji je bio izdan protiv podnositelja zahtjeva koji nije bio državljanin Ujedinjene Kraljevine. Podnositelj zahtjeva ima četvero maloljetne djece. Pitanje koje se postavilo bilo je smije li europski uhidbeni nalog imati utjecaja na obiteljski život, te ako je odgovor na to pitanje potvrđan, primjenjuje li se nalog uzimajući u obzir standarde temeljnih prava. AIRE je tvrdio da se na bilo koju aktivnost poduzetu u sklopu europskog uhidbenog naloga primjenjuje europsko pravo i da treba biti u skladu s načelima temeljnih prava, uključujući ona iz Povelje o temeljnim pravima (u ovom slučaju s obzirom na poštovanje obiteljskog i privatnog života).

SUDSKA PRAKSA – PODNESAK AMICUS CURIAE (MIŠLJENJE „PRIJATELJA SUDA”)

Amicus Curiae (prijatelj suda) je organizacija (ili osoba) koja nije stranka u postupku, ali ima interes u stvari koja je u pitanju, npr. želi određenu promjenu propisa ili presudu. Takva organizacija može sudu podnijeti zahtjev da mu stavi na uvid dodatne informacije podatke ili znanje.

Prava zajamčena Poveljom mogu se koristiti za izradu ili jačanje argumenata u podnescima različitim sudovima: nacionalnim sudovima, Sudu Europske unije, Europskom sudu za ljudska prava (postoji sudska praksa, primjerice predmet Schalk i Kopf protiv Austrije²⁰, u kojoj se Sud u Strasbourgu pozvao na članak 9. Povelje) te drugim međunarodnim tijelima koja se bave ljudskim pravima.

ARTICLE 19 (<http://www.article19.org/>) je međunarodna nevladina organizacija koja izrađuje i promiče propise i politike koji štite slobodu izražavanja i zagovaraju reforme pravnog sustava. Također je aktivna u traženju transparentnosti i odgovornosti, analizirajući odredbe pojedinih vladâ koje se tiču transparentnosti postupanja i pristupa informacijama, te zagovarajući objavu informacija koje su od javnog interesa.

Pravo na slobodu izražavanja, jedno od prava zajamčenih Poveljom, predstavljalo je dio pravne osnove za podnesak koji je Article 19 kao prijatelj suda¹⁹ podnio u predmetu *David Miranda*.²⁰ David Miranda je brazilski državljanin i suprug Glenna Greenwalda, novinara lista Guardian. Nekoliko mjeseci nakon što su uspostavili kontakt krajem 2012., g. Greenwald se susreo s Edwardom Snowdenom koji mu je dao šifrirane podatke koje je u Sjedinjenim Državama ukrao Agenciji za nacionalnu sigurnost. Nakon toga je, u kolovozu 2013., njegov partner (podnositelj zahtjeva) zaustavljen u zračnoj luci Heathrow i optužen zbog “sumnje da je uključen u špijunske aktivnosti koje bi mogle biti usmjerene protiv nacionalne sigurnosti Ujedinjene Kraljevine” (Miranda je kod sebe imao šifrirane tajne dokumente koje je dobio od Snowdena). Zadržan je oko devet sati. Article 19 je uključen u sudski postupak koji je započeo ubrzo nakon studenoga 2013.

17 ESLJP, E.B. Protiv Ujedinjene Kraljevine, podnesak br. 63019/10.

18 Amicus curiae dostupan na http://www.article19.org/data/files/medialibrary/37345/Miranda_Intervention_Art19_EnglishPEN_MLDI.pdf.

19 The High Court of Justice Queen's Bench Division Administrative Court UK, Claim No. CO/11732/2013

20 ESLJP, Schalk i Kopf protiv Austrije, podnesak br. 30141/04, presuda od 22. studenoga 2011.

DRUGE AKTIVNOSTI PRED SUDOM

Moguća uloga NVO-a nije ograničena na strateško korištenje sudske zaštite i korištenje pozicije prijatelja suda. Organizacije, kao pravne osobe, također mogu pokrenuti postupak pred sudom, sudjelovati u njemu, umiješati se u njega ili biti promatrači.

Zahtjev koji se temelji na, ili ga se potkrepljuje, odredbama Povelje, može se podnijeti različitim tijelima, a ne samo sudskima. Primjerice, svatko tko smatra kako su njegovi osobni podaci bili predmetom zlorabe od strane institucija ili tijela EU-a, može uložiti žalbu Europskom nadzorniku za zaštitu podataka (<https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/EDPS?lang=en>). Odbor za predstavljanje Europskog parlamenta može postupati po predstavi kojom se tvrdi da nacionalna tijela nisu ispravno primijenila europsko pravo, uključujući nepoštovanje prava iz Povelje (<http://www.europarl.europa.eu/committees/en/peti/home.html>). Europski ombudsman može istraživati kršenja koja počinju institucije ili tijela EU-a (<http://www.ombudsman.europa.eu/en/home.faces>).

Međunarodna komisija pravnikâ – ICJ (<http://www.icj.org/>) promiče i štiti ljudska prava koristeći pravno znanje svojih članova-pravnikâ kako bi razradila i ojačala nacionalne i međunarodne pravosudne sustave. ICJ nastoji osigurati učinkovitu primjenu međunarodnih ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava. Pravnikâ koji rade za Komisiju dobro poznaju Povelju i njezinu ulogu.

Na Povelju se, na primjer, ICJ pozivao u svojstvu umješača u predmetu *Suso Musa protiv Malte*²¹ pred Europskim sudom za ljudska prava.²² Ibrahim Suso Musa, državljanin Sierra Leonea, brodom je stigao na Maltu u travnju 2011. Po dolasku ga je policija uhitila i zadržala u pritvoru. Suso Musa se žalio na zakonitost zadržavanja, tvrdeći da nije bio obaviješten o razlozima uhićenja te da nije imao mogućnosti utvrditi je li zakonito pritvoren. Povelja je korištena kako bi se naglasili argumenti iz Europske konvencije o ljudskim pravima te je Sud naposljetku prihvatio kako se radilo o kršenju prava.

21 Pisani podnesak u ime Međunarodne komisije pravnikâ, dostupan na <http://icj.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2013/02/Suso-Musa-v-Malta080213final.pdf> (zadnji posjet 15. kolovoza 2014.).

22 ESLJP, Suso Musa protiv Malte, podnesak br. 42337/12, presuda od 9. prosinca 2013.

AKTIVNOSTI ZAGOVARANJA

Različite se aktivnosti NVO-a mogu opisati kao zagovaranje u smislu, postupka usmjerenog na promjenu politike, stajališta ili programa neke institucije.²³ Ciljne skupine zagovaranja su donositelji odluka, lideri, kreatori politika i osobe na utjecajnim položajima. Zagovaranje se odvija na različitim razinama: lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj. Uspješno zagovaranje najčešće zahtijeva vrijeme te dobro planirane i raznolike aktivnosti. Povelja o temeljnim pravima može biti korisna pravna referentna točka koja podupire argumente u sklopu zagovaranja s obzirom na društvene promjene i zaštitu temeljnih prava.

Belgijska organizacija Liga za ljudska prava (La Ligue de Droits de l'Homme, (<http://www.liguedh.be/>) u suradnji s drugim stranim kao i grčkim NVO-ima poslala je pismo²⁴ predsjedniku Europskog parlamenta kako bi skrenula pozornost na situaciju s ljudskim pravima u Grčkoj. Tijekom prve polovice 2014. godine, dok je Grčka predsjedala Vijećem Europske unije, pismo je navelo mnogobrojna ozbiljna kršenja Povelje o temeljnim pravima EU-a. Povelja je spomenuta u vrlo oštroj izjavi: 'Čitajući Povelju o temeljnim pravima Europske unije, teško je pronaći makar i jedan članak kojega grčka vlada tijekom protekle tri godine nije povrijedila u sklopu politike koju vodi protiv vlastitoga naroda'.

Nedjeljko Marković, Pragma (Hrvatska)

NVO Pragma koristi Povelju o temeljnim pravima Europske unije kao sredstvo zagovaranja, nastojeći je upotrijebiti kao argument za unaprjeđivanje socijalnih standarda na nacionalnoj razini i razini Unije. Potreba za oslanjanjem na Povelju narasla je ne samo nakon pristupanja Hrvatske EU-u, nego i zbog gospodarske i financijske krize: Povelja se smatra najvažnijim dokumentom (pored Socijalne povelje Vijeća Europe) za hvatanje u koštac sa socijalnim promjenama koje je prouzročila kriza.

23 An Introduction to Advocacy, vodič za obuku, Projekt SARA.

Pragma planira nastaviti sa svojim aktivnostima zagovaranja socijalnih prava kako na nacionalnoj, tako i na razini EU-a (kroz članstvo u Hrvatskoj mreži protiv siromaštva i Europskoj mreži protiv siromaštva), u sklopu kojih će svoje aktivnosti usmjeriti na obavještanje hrvatskih građana o pravima koja jamči Povelja. Također će se obraćati donositeljima odluka kako bi spriječila daljnja kršenja Povelje na nacionalnoj razini te predlagati načine mogućih provedbenih strategija za pojedine članke Povelje.

PODIZANJE OSVIJEŠTENOSTI

Podizanje osviještenosti pokriva niz različitih aktivnosti – sve što povezuje osobe koje razumiju, uče ili poduzimaju nešto novu u vezi sa svojim pravima predstavlja dio procesa jačanja svijesti o potrebi zaštite temeljnih prava. Aktivnosti podizanja osviještenosti usmjerene su na opću javnost. Konačni cilj im je uključene pojedince bolje upoznati s određenim pitanjima vezanim za ljudska prava. To je najvažniji cilj, pa su sredstva za njegovo ostvarivanje različita: od kulturnih do sportskih događanja, medijskih kampanja, publikacija, sastanaka i rasprava.

Pet partnerskih organizacija iz pet država članica EU-a (Češke, Slovenije, Poljske, Estonije i Rumunjske)²⁵ suorganiziralo je projekt pod nazivom „Večer s ombudsmanom“ s ciljem promicanja poznavanja temeljnih prava, njihovog kršenja i mogućih načina ulaganja žalbe. Glavna sastavnica projekta bila je organizacija 70 sastanaka za građane u manjim mjestima (do 20 000 stanovnika) u svih pet zemalja u kojima se projekt odvijao. Pored toga, u sklopu projekta su organizirane i radionice o zaštiti ljudskih prava za predstavnike NVO-a. Povelja je u sklopu projekta detaljno analizirana te promovirana pojedincima i NVO-ima koji su sudjelovali u projektu.

²⁴ Centar za građansko obrazovanje pri Sveučilištu Masaryk (Češka), Sveučilište u Ljubljani (Slovenija), Centar za građansko obrazovanje (Poljska), Rumunjsko društvo za cjeloživotno obrazovanje (Rumunjska) i Institut Jaan Tõnisson (Estonija).

OBRAZOVANJE

Mnogi NVO-i stavljaju obrazovne aktivnosti visoko na svoje liste prioriteta jer smatraju kako one omogućavaju prvi korak ka promjeni pogleda na ljudska prava, kako kod dužnosnika, tako i kod građana. Obrazovanje o ljudskim pravima ima značajnu ulogu, jer je to znanje nezaobilazno kako bi se prava mogla uživati u potpunosti. Informiranje o Povelji može se ugraditi u nastavne planove za djecu, studente, potencijalne žrtve kršenja prava, kao i profesionalce poput pravnika i drugih NVO-ova, ili mu se može pristupiti zasebno. Poznavanje Povelje o temeljnim pravima i dalje predstavlja izazov u čitavoj Europi.

Helsinška zaklada za ljudska prava (<http://www.hfhr.pl/>) je vodeća poljska nevladina organizacija čija je misija promicati razvoj kulture temeljene na poštovanju slobode i ljudskih prava u Poljskoj i u inozemstvu. Oslanja se na različite aktivnosti, poput sudskih tužbi, nadzora i obrazovanja. Zaklada je pokrenula obuku 'Kako nastupati pred Europskim sudom'. Obuka se nije fokusirala na Povelju, ali je o njoj bilo riječi u vezi s azilom (Članak 21. Povelje).

PRAVDA (Justice, <http://www.justice.org.uk/>) je organizacija koja se bavi pitanjima reforme pravnoga sustava i ljudskim pravima nastojeći ojačati pravosudni sustav - upravni, građanskopravni i kaznenopravni - Ujedinjene Kraljevine. Organizirala je seminar 'Povelja o temeljnim pravima EU-a: osnovno sredstvo u rukama djelatnika škotskoga pravosudnog sustava'. Ovaj se seminar namijenjen pravnicima fokusirao na sljedeće teme: Povelja EU-a kao sredstvo zaštite prava u rukama djelatnika u pravosudnom sustavu; pregled prava iz Povelje i njihove upotrebe; kako Sud EU-a postupa s primjerima predmeta koji su primjenjivi na domaće sudove; i kako u domaćim predmetima Povelju koristiti za osnaživanje argumenata koji se temelje na pravima.

NADZOR

Različite organizacije (uključujući organizacije za nadzor vlasti) nadziru različite aspekte aktivnosti EU-a i država članica, poput zakonodavstva, sudskih postupaka ili uprave. Kritički nadzor usmjeren je na upozoravanje javnosti u slučajevima kada NVO uoči postupke koji su usmjereni protiv javnog interesa ili prava. NVO-i imaju drugačiji pristup aktivnostima organizacija za nadzor vlasti - mnogima je cilj samo dati znak na uzbunu. Drugi pak nastoje prikupljene informacije upotrijebiti kako bi se aktivno uključili u rješavanje problema.

Povelja o temeljnim pravima može se koristiti za nadzor postupaka EU-a i država članica. Kao obvezujući pravni dokument, ona stvara pravne obveze koje se trebaju ispuniti. Stoga bi trebalo u aktivnosti nadzora uključiti perspektivu temeljnih prava.

Platforma AGE Platform (<http://www.age-platform.eu/>) je europska mreža koja se sastoji od oko 165 organizacija koje se bave osobama starijim od 50 godina. Njezin se rad fokusira na niz politika koje utječu na starije osobe i umirovljenike. Organizacija kontinuirano nadzire načine na koje različite institucije, uključujući tijela EU-a, osiguravaju prava starijih osoba, s obzirom da Povelja uspostavlja sustav nadzora i opseg zaštite. Izvještaj u sjeni o pravima starijih osoba²⁶ - odgovor na Izvještaj o primjeni Povelje o temeljnim pravima EU-a iz 2010. - predstavlja dobar primjer nadzora aktivnosti u kojem se spominje Povelja.

Tri poljske organizacije za zaštitu ljudskih prava, Helsinška zaklada za ljudska prava, Panoptikon i Amnesty International - Poljska, organizirale su akciju nazvanu '100 pitanja poljskim vlastima'. Pitanja su se odnosila na problem prisluškivanja koji je javnosti otkrio Edward Snowden, u vezi s američkim programom nazvanim PRISM. U tri su pitanja spomenute organizacije Povelju koristile kao opći standard kontrole i pitale poljsko Ministarstvo vanjskih poslova je li poduzelo ikakve korake kako bi provjerilo je li Ujedinjena Kraljevina razvojem svojeg programa nadzora, nazvanog Tempora, prekršila Ugovore EU-a i Povelju.

²⁵ Izvještaj je dostupan na stranici <http://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/european-union> (zadnji posjet 15. kolovoza 2014.).

ISTRAŽIVANJE

Istraživanje se često doživljava kao isključivo akademska aktivnost, no NVO-i ga često koriste kako bi unaprijedili svoje znanje, izradili bolje strategije i ojačali svoje aktivnosti. Istraživanje zagovaranju koje provode NVO-i daje sadržaj, podatke i dodatne informacije kojima mogu potkrijepiti svoje argumente. Povelja je izvor različitih pitanja, posebice na razini zaštite koju Povelja jamči te opsega njezine primjene.

Human Rights Watch – HRW (<http://www.hrw.org/>) je globalna organizacija za zaštitu ljudskih prava. Okuplja stručnjake za pojedine države, pravnike, novinare i znanstvenike različitih profila i nacionalnosti. Human Rights Watch svake godine objavljuje preko 100 izvještaja i sažetaka o stanju ljudskih prava u 90-ak zemalja, što detaljno prate lokalni i međunarodni mediji.

Povelja se koristi kao referentni dokument u aktivnostima te organizacije. HRW je svjetski poznat po svojim izvještajima koji pokrivaju različite teme i države. Poglavlje o Europskoj uniji u izvještaju za 2013. godinu usredotočilo se na prava iz Povelje.²⁶

Zaključak nije bio naročito optimističan: “Usprkos lošijem stanju prava u Mađarskoj i drugdje, institucije EU-a su u velikoj mjeri iznevjerile jamstva iz Povelje o temeljnim pravima EU-a, a Europsko vijeće se pokazalo posebno nesklonim pozvati države članice na odgovornost za kršenja prava.”

Helsinška zaklada za ljudska prava (<http://www.hfhr.pl/>) je vodeća poljska NVO čija je misija promicati razvoj kulture temeljene na poštovanju slobode i ljudskih prava u Poljskoj i u inozemstvu. Zaklada je pokrenula projekt „Europa ljudskih prava“ s ciljem prezentacije rada međunarodnih organizacija za ljudska prava poljskoj javnosti. Jedan od aspekata predstavlja praćenje rada Agencije Europske unije za temeljna prava i informiranje o njezinim izvještajima i studijama.

26 Izvještaj je dostupan na stranici <http://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/european-union> (zadnji posjet 15. kolovoza 2014.).

SURADNJA NVO-A S AGENCIJOM ZA TEMELJNA PRAVA (FRA)

Agencija za temeljna prava – FRA (<http://fra.europa.eu/en>) osnovana je 2007. kao agencija EU-a s posebnom zadaćom pružanja neovisnog i utemeljenog savjetovanja o temeljnim pravima. FRA je slijednica nekadašnjeg Europskog centra za praćenje rasizma i ksenofobije (EUMC), ali ima šire ovlasti za pružanje neovisnog i utemeljenog savjetovanja institucijama i tijelima EU-a o nizu temeljnih prava, u skladu s Poveljom o temeljnim pravima EU-a. Cilj joj je doprinijeti punoj zaštiti ljudskih prava diljem EU-a. Sjedište Agencije je u Beču.

FRA je izradio Platformu temeljnih prava (PTP) i pozvao nevladine organizacije i druge institucije civilnoga društva u području temeljnih prava na nacionalnoj, europskoj ili međunarodnoj razini na suradnju u radu PTP²⁷ kao što su stručnost, iskustvo i sposobnost s obzirom na zaštitu i promicanje temeljnih prava i prihvaćanje kodeksa ponašanja PTP-a. Platforma se sastaje na godišnjoj osnovi i jedinstveno je mjesto na kojemu organizacije civilnoga društva mogu raspraviti nova pitanja vezana za temeljna prava u EU-u.

Dominika Bychawska-Siniarska, Helsinška zaklada za ljudska prava (Poljska)

Povelja o temeljnim pravima zbog nedostatka specifičnih mehanizama za pojedinačne pritužbe među građanima ne uživa popularnost kakvu ima znatno starija Europska konvencija o ljudskim pravima. Međutim, građani mogu odredbe Povelje koristiti pred rastućom administracijom EU-a. Najvažnije je da je Povelja postala kompas za sve politike EU-a. Također predstavlja temelj zakonodavnog postupka EU-a. Povelja posebno služi Komisiji koja ima ovlast zakonodavne inicijative. Sud EU-a se u sve većoj mjeri oslanja na Povelju kada odlučuje o slučajevima koji se tiču prava građana EU-a.

27 Više o ovoj temi je dostupno na <http://fra.europa.eu/en/cooperation/civil-society/how-to-participate> (zadnji posjet 15. kolovoza 2014.).

Povelja je postala referentna točka za NVO-e koji se bave zagovaranjem na europskoj razini. Pozivajući se na Povelju, Helsinška zaklada za ljudska prava traži veće uključivanje poljske Vlade u postupke pred Sudom EU-a koji se tiču kršenja ljudskih prava. Suradujući s Agencijom za temeljna prava, Zaklada nastoji podići razinu informiranosti poljskih sudova i običnih građana o Povelji. Vjerujem da povelja u budućnosti može postati referentni dokument za nacionalno izvještavanje o ljudskim pravima.

POPIS ZNAČAJNIH INTERNETSKIH STRANICA O POVELJI O TEMELJNIM PRAVIMA

Bojarski/Schindlauer/Wladasch et al., The European Charter of Fundamental Rights as a Living Instrument – priručnik, 2014, LINK.

Charterpedia - <http://fra.europa.eu/en/charterpedia> - baza podataka o odredbama Povelje i relevantnoj sudskoj praksi. Presude Suda EU-a i nacionalnih sudova povezane su s pojedinim odredbama Povelje.

Sud EU-a - <http://curia.europa.eu> - web stranica glavnog suda EU-a. Lako se pronalaze presude s referencama na Povelju, jednostavnim odabirom Povelje kao referentnog teksta u tražilici.

Europa ljudskih prava - <http://www.europapraw.org/c/ue/cj-eu-anti-discrimination> - web stranica programa Helsinške zaklade za ljudska prava (Poljska). Pokrenuta je 2014. Pružat će informacije o presudama Suda EU-a koje se odnose na Povelju (na engleskome).

Europska komisija - http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/charter/index_en.htm - web stranica Glavne uprave Europske komisije za pravosuđe. Izvor informacija o primjeni Povelje u svim državama članicama EU-a (godišnje izvještaje o primjeni možete pronaći ovdje: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/charter/index_en.htm).

Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) - <http://fra.europa.eu/en> - pristup izvještajima i analizama koja je izradila Agencija, s obzirom na razinu zaštite temeljnih prava u državama članicama EU-a.

7. PARTNERSKE INSTITUCIJE

Ludwig Boltzmann institut za ljudska prava je neovisni znanstveni institut iz Austrije. Pored temeljnih istraživanja, bavi se multidimenzionalnim i interdisciplinarnim primijenjenim istraživanjima, temeljenim na osnovnim načelima osnaživanja, jednakosti svih ljudskih bića i sudjelovanju svih zainteresiranih strana. To uključuje širenje znanja koje proizlazi iz ključnih istraživačkih projekata i vježbi obuke. Više informacija na: <http://bim.lbg.ac.at/en>.

INPRIS (Institut za pravna i društvena istraživanja) je poljski pravni think tank, osnovan 2009., čija je misija unaprijediti kvalitetu propisa i standarde javne uprave u Poljskoj. INPRIS je neovisna institucija koja surađuje s brojnim skupinama i stručnjacima iz Poljske i inozemstva. Inovativnost u izradi nacрта propisa i njihovoj primjeni, promicanju razumijevanja propisa, pravnoj izobrazbi i istraživanjima predstavljaju posebno važan INPRIS-ov cilj. Više informacija na: <http://www.inpris.pl/en/home/>.

Institut za međunarodne pravne studije (ISGI) znanstveno je tijelo Nacionalnog istraživačkog vijeća Italije (www.isgi.cnr.it). Istraživačke aktivnosti ISGI-a pokrivaju najvažnije sektore međunarodnoga javnog prava i europskog prava. ISGI u području ljudskih prava ima sveobuhvatno iskustvo u istraživanju i aktivnostima koje se tiču zaštite temeljnih prava u Europi.

Sveučilište u Milanu je javna obrazovna i znanstvena institucija te vodeći institut u Italiji i Europi po znanstvenoj produktivnosti. Odsjek za talijansko i nadnacionalno javno pravo, jedan od 31 odsjeka Sveučilišta, promiče i koordinira organizaciju nastavnih aktivnosti u područjima iz svoje nadležnosti (upravno, ustavno, međunarodno, europsko i građansko postupovno pravo).

Vlada Republike Hrvatske
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjina

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske osnovan je kao služba Vlade za stručne i administrativne poslove u vezi sa zaštitom i promicanjem ljudskih prava. Glavni fokus rada Ureda predstavljaju temeljna prava, prava nacionalnih manjina, zločini iz mržnje, iskorjenjivanje trgovanja ljudima i integracija stranaca..

POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA KAO ŽIVI INSTRUMENT

Smjernice za civilno društvo

Uredili:

Łukasz Bojarski

Jane A. Hofbauer

Natalia Mileszyk

Ovaj projekt dijelom financira Europska unija